



MODEL ȘI VALOARE ÎN SPORTUL CONTEMPORAN

Conf. univ. dr. **Cristiana POP**¹

Abstract

The benefits of physical exercises upon the body are indubitable, but beside this practicing a sport contributes to build a moral values system. A sport-man definition indicate a person who exhibits qualities highly regarded in sport, such as fairness, generosity, observance of the rules, and good humor when losing. Unfortunately the simple observation of the sport places, and what is happening on and around them, is enough to demonstrate the contrary. Under the mass media influence sport evolved in a sensational show, and the marketing transformed the joy of participation in a challenge of limits. Fair play is no more of present interest in the professional sport, but it must be promoted in the amateur sport and even more in school's and university's competitions and sports events.

Keywords: moral values, violence, promoted model, educational value, sport

Practica sistematică a unui sport are, prin efectele sale, o dimensiune individuală și una socială. Pe lângă influența exercițiului fizic asupra fiecărui sportiv (sub aspect somatic și funcțional), antrenamentul sportiv reprezintă în aceeași măsură un mijloc pedagogic privilegiat. Bine folosit el poate ajuta la formarea tinerilor din punct de vedere caracterial și la educarea lor în spiritul marilor valori umane: echitatea, demnitatea, respectul pentru ceilalți și pentru efort, cinstea, colaborarea sau înțelegerea. Chiar dacă părerea generală este că practicarea sportului favorizează automat la tineri valorizarea spiritului sportiv, simpla observare a locurilor de competiție demonstrează din plin contrariul.

Nu numai practicantul, dar și spectatorul sau consumatorul de emisiuni sportive sunt influențați de ceea ce sportul, ca fenomen, propagă ca fiind valoare și model. Fenomenul sportiv a fost din totdeauna puternic mediatizat și a avut constant un public numeros interesat de performanțele și recordurile împinse mereu mai departe. Interesul publicului a fost satisfăcut prin sporirea numărului de competiții sportive televizate, iar unicitatea evenimentului sportiv s-a transformat într-un spectacol ce poate fi difuzat la infinit, disponibil la orice oră, oricărui om interesat, din orice parte a lumii. Toată această audiență, dar și însemnatele sume plătite de televiziuni pentru drepturile de transmisie, au determinat federațiile internaționale, continentale și naționale să adopte măsuri care să răspundă cerințelor spectacolului televizat. Se tinde ca sporturile de echipă să ofere „o reprezentare” cursivă, atractivă, dinamică și spectaculoasă rezolvată prin mărirea vitezei de joc, printr-o succesiune rapidă de a fazelor și prin găsirea unor soluții eficiente și spectaculoase. Pentru atingerea acestor standarde nu a fost suficientă

¹ Cristiana POP, Academia de Studii Economice din București, c_r_i_s_p_o_p@yahoo.com



numai desăvârșirea măiestriei sportive, ci a fost necesară și modificarea regulamentelor sau reinterpretarea unor prevederi pentru majoritatea jocurilor sportive.

Sporturile individuale au fost aliniate la cerințele spectacolului de televiziune prin îmbogățirea calendarului competițional, care a devenit astfel mai solicitant pentru sportivi, dar și mai motivant prin premiile semnificative puse în joc.

Această organizare a competițiilor și contractele comerciale din jurul lor duce la o tot mai accentuată profesionalizare a sportivilor, iar personalitățile sportului sunt permanent expuse atenției publicului. Imaginea lor este influențată, în percepția opiniei publice, nu numai de performanțele și victoriile obținute, dar și de toate informațiile suplimentare referitoare la persoana lor, la activitatea anterioară și la relațiile publice pe care acestea le au.

Mijloacele mass media prin reportajele cu temă sportivă, fixează expectațiile publicului înaintea unor competiții importante și analizează rezultatele după încheierea lor. Sub presiunea acestor previziuni, sportivul, echipa, antrenorii, se transformă într-un instrument al prestigiului național. În cazul în care pe teren se întâlnesc echipele naționale a două țări, pe care tradiția istorică mai mult decât cea sportivă le așează în roluri de rivale, patriotismul în formele sale cele mai concentrate capătă accente stridente. Violența verbală a tribunelor, pancardele jignitoare, înfruntările suporterilor dinaintea sau uneori după competiție nu sunt cazuri izolate, mai ales în cazul fotbalului – un sport ce se desfășoară în aer liber și pe stadioane cu un număr mare de locuri. Imnurile echipelor, drapelele în culorile naționale sau ale cluburilor, sloganurile și gesturile repetate ritmic și la unison sunt un ritual de luptă, care uneori nu se limitează la cea sportivă, de pe teren și se transformă într-un război la scară mică, cu distrugeri și victime.

Fiecare ramură sportivă se desfășoară în limitele unui regulament, care urmărește să asigure egalitatea șanselor, astfel încât talentul și pregătirea conștiincioasă să poată câpăta recunoașterea publică. În afara regulamentelor scrise, există și un sistem de norme nescrise, care se aplică ca un model de etică sportivă, ca un cod de onoare. Când un jucător în loc să profite de accidentarea unui adversar, scoate mingea în out, el dă un exemplu de fair play. Pe de altă parte, când se folosesc durități în relația cu adversarul direct se caută impunerea unei superiorități independente de abilitatea de a pasa, a alergerii sau de a marca puncte. Limitele regulamentelor sunt speculate și orice mijloace sunt acceptabile pentru a câștiga. Se practică uneori faulturi dure cu intenția de a accidenta decisiv, sau și mai grav ca urmare a unor indicații venite de pe banca antrenorilor. Cu cât consecințele acestor violențe sunt mai grave, cu atât mai mult ele vor fi comentate de presă și reluate de televiziune.

Din păcate acest comportament agresiv pe terenurile de sport și în jurul acestora este mai degrabă în linia culturii contemporane. Jocurile video (un surogat al acțiunii prin mișcare) sunt concepute pe schema Urmărește! Prinde! și Elimină! Filmele de acțiune, cele mai prezente la televiziunile comerciale, abundă în atitudini agresive de toate genurile, iar copiii de la cea mai fragedă vârstă au acces la programe în care senzaționalul crește cotele de audiență.



Cercetătorii Centrului Internațional de Studii ale Copilăriei au determinat patru mecanisme prin care copiii asimilează violența, prin intermediul programelor de televiziune:

1. Imitația – copilul se identifică cu un personaj și îi imită cuvintele și gesturile;
2. Impregnația – un proces involuntar prin care modelele de comportament vizionate sunt stocate în memoria de lungă durată a creierului;
3. Dezinhibiția – inhiibiția poate fi disipată la copii în încercarea de a pune în practică unele imagini care îi inspiră;
4. Desensibilizarea – repetarea vizionării scenelor violente, obișnuirea cu astfel de situații, pe care cu timpul copilul le consideră normale.

La influența televiziunii trebuie să o adăugăm și pe cea a internetului, unde fluxul informațional referitor la sport este imens și sporește permanent. Cei mai tineri dintre noi, despre care se spune că sunt fie adormiți, fie on line, caută cele mai multe informații cu ajutorul computerului. Sporturile mai noi: pe role, bicicletă sau skateboard sunt „predat” celor interesați prin postări în care cei mai experimentați își împărtășesc experiențele. Încercarea de a imita trickurile se soldează cu multe ore de exersare și uneori, când inhiibiția de protecție se disipează, cu accidentări serioase.

Chiar și într-un plan social mai larg, sportul este un fenomen cu o importanță bine stabilită, atâta timp cât mobilizează mase mari de oameni animați de aceeași dorință și în căutarea unor împliniri și satisfacții, pe care alte activități nu le pot oferi. Manifestările violente care însoțesc evenimentul sportiv sunt o supapă de care orice societate are nevoie și pe care civilizațiile mai vechi și mai noi le admit ca necesare. Circul roman, bahicele grecești, festivalurile și carnavalurile de azi sunt exemple de toleranță față de înclinațiile violente latente ale omului. Aceste porniri sunt depozitate în creierul reptilian, partea cea mai veche a sistemului nervos central și pe care o moștenim neschimbată de la omul preistoric.

Practicarea unui sport, în condițiile societății contemporane, nu este bună sau dăunătoare în sine. Valoarea sa formativă este în strânsă legătură cu atitudinea sportivului și mai ales cu cea a antrenorului sau a profesorului. Rolul nostru ca pedagogi, în genul de experiență pe care tinerii și-o însușesc sub coordonarea noastră, este determinant. Antrenorul devine, în timp, o persoană semnificativă în anturajul sportivului, de multe ori imediat după familie, iar de pe această poziție el este cel mai în măsură să obțină rezultate pozitive în cultivarea valorilor tradiționale ale sportului. Condiția primordială este ca antrenorul însuși să dovedească, prin atitudinea și comportamentul său în fața sportivilor, că aderă la aceste valori.

Cercetătorii canadieni au demonstrat, în urma unui studiu pe 1056 de tineri cu vârste de 11-17 ani, că deși adolescenții cunosc în cea mai mare parte regulile de etică sportivă, sunt foarte puțin înclinați să le respecte. 57% dintre ei au declarat că ar profita de accidentarea adversarului pentru a marca un punct decisiv pentru echipa lor, iar 71% ar critica deschis un arbitru, dacă el ar comite o eroare care ar periclita victoria.



Azi, în România, fragilitatea stabilității economice și sociale, bulversarea valorilor morale, sărăcirea unei părți importante a populației sunt însoțite de un proces de alienare la nivelul individului. Scăderea nivelului de educație, tensiunile din interiorul familiei în care se descarcă neîmplinirile membrilor, frustrările tinerei generații și lipsa ei de perspectivă sunt fermenți ai violenței. Pentru tineri, sportul ar putea fi un mijloc de descărcare a acestor tensiuni, un domeniu în care talentul are posibilitatea recunoașterii și a afirmării, iar pentru societate o alternativă preferabilă dezintoxicării, dezalcolizării sau reeducării.

Concluzii

- Sub influența mass-media și a televiziunii, în special, sportul de performanță a evoluat spre latura sa spectaculoasă, comercială, iar sportivul este un profesionist, supus contractului, care poate fi tranzacționat când interesele clubului o cer.
- Cu toate că prin posibilitățile mari de câștig, societatea sprijină prin sportul de performanță orientarea spre progres și spre succes, sportul profesionist a devenit tot mai depărtat de obiectivele formative originale, de idealurile olimpice și de codul de onoare al sportului în accepțiunea sa tradițională.
- Cultura sportului modern este orientată spre senzațional și aduce în prim plan, de multe ori înaintea performanței și a modelului pozitiv implicit, violența și intoleranța explicite de pe terenurile de sport și din jurul acestora. Cu toate acestea, talentul veritabil, finețea execuțiilor unor sportivi vor fi unanim recunoscute și apreciate comparativ cu recurgerea la violență, durități și intimidare.
- Toate aceste tendințe fac ca în cele mai multe sporturi spiritul de fair play să cadă în desuetudine. Din acest punct de vedere consider că etapa pregătitoare pentru performanță și segmentul sportului amator rămâne cadrul în care valorile educative consacrate ale sportului ca: egalitatea șanselor, solidaritatea, toleranța, respectul față de adversar, arbitrii și oficiali, respectarea regulamentelor trebuie să fie cultivate de profesori și antrenori ca elemente ale culturii sportive.
- Competițiile școlare și universitare sunt cadrul ideal pentru acest demers, pentru că la acest nivel dorința de a câștiga prin orice mijloace nu sufocă plăcerea și bucuria participării și a întrecerii.

BIBLIOGRAFIE

1. Butler, L. F., „Fair Play: Respect for All”, *JOPERD--The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, vol. 71, 2000, Canada.
2. Pop, C., „Sportul urban și timpul liber”, în rev. *Discobolul* nr. 21 /2010, UNEFS, București.
3. Scharenberg, S.; Schmole, M., „Influențarea performanțelor de către mediile de informare”, în *Teoria antrenamentului* nr. 359-361/1995, SDP, București.
4. „Relațiile publice în managementul sportului”, *Buletin informativ* nr. 526-528/1999, CCPS, București.